

Het effect van eenzijdige informatie

Bronnenopdracht over propaganda in het Derde Rijk

Voor leerlingen is het soms lastig om te begrijpen dat in het verleden de informatievoorziening compleet anders was. Vandaag de dag komt informatie via allerlei kanalen naar ons toe. Om inzichtelijk te maken dat de informatievoorziening in nazi-Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog volledig onder controle stond van de staat, gaan leerlingen aan de slag met verschillende bronnen.

Marrit Boogaars is redacteur bij Patsboem! educatief.

Sportevenement van de Hitlerjugend in Tübingen. Foto gemaakt door Walter Kleinfeldt op 4 juli 1937.

Wat?

Een veelgehoorde vraag in de klas is waarom zoveel mensen Adolf Hitler steunden. Hoe kon deze man gekozen worden door het Duitse volk? Complexe vragen waar geen eenduidig antwoord op te geven is. Voor een deel kan dit worden verklaard door de uiterst succesvolle propagandamachine die in nazi-Duitsland actief was. In deze werkvorm gaan leerlingen diverse uitingen van propaganda onder de loep nemen.

Voor wie?

Havo en vwo, leerjaar drie.

Hoe?

Verdeel de klas in groepjes. Binnen het groepje bekijkt iedere leerling individueel de afbeelding volgens de *Visible Thinking*-routine 5x2. Laat de leerlingen eerst dertig seconden de afbeelding bekijken, zonder verder iets te doen. Ze mogen niet met elkaar praten. Daarna schrijven de leerlingen ieder voor zich vijf woorden op over de afbeelding. Herhaal vervolgens deze stappen nog een keer, probeer vijf nieuwe woorden toe te voegen. Laat de leerlingen in de groepjes vervolgens de afbeeldingen met elkaar bespreken en elkaars woorden vergelijken. Samen beantwoorden ze de

In schoolboeken, sportclubs, kleurplaten en op speciale verzamelplaatjes werd het gedachtegoed van de nazi's gepredikt. Hierdoor groeide een geïndoctrineerde generatie op. Dat deze propagandamachine succesvol was, bleek wel tijdens de slag om Berlijn, waarbij de jeugd vol overtuiging vocht voor het vaderland.

Wat levert het op?

Door de *Visible Thinking*-routine toe te passen worden de leerlingen gedwongen om de (primaire bronnen) aandachtig en grondig te bestuderen. De leerlingen kijken verder dan hun eerste indruk. Door samen in groepjes over hun bevindingen te praten, leren de leerlingen om kritisch naar bronnen te kijken. Daarnaast verdiepen de leerlingen zich in de grote schaal waarop propaganda werd ingezet in nazi-Duitsland. ■

Links: Nazi's marcheren door een straat in Nürnberg, waarschijnlijk in 1938. Bron: Ferdinand Vitzethum.

Onder: Ter gelegenheid van de verjaardag van de Führer in 1937 wordt een grote taart met swastika verdeeld onder kinderen. Foto: Scherl/Süddeutsche Zeitung Photo, HH.

Deze les is te downloaden op www.vgnkleio.nl.

Meer Visible Thinking?

De methode *Visible Thinking* is ontwikkeld door Project Zero (Harvard) en biedt diverse strategieën aan. Deze strategieën helpen de leerlingen gericht naar afbeeldingen te kijken en hun denkproces onder woorden te brengen. De afdeling educatie van Herinneringscentrum Westerbork heeft twee routines uitgewerkt. De lessuggesties zijn te bekijken op de website www.kampwesterbork.nl/onderwijs.

vragen: Op welke doelgroep richt deze afbeelding zich? Wat kan het doel geweest zijn van de maker? Sluit de les af met een onderwijsleergesprek waarin klassikaal de bevindingen van iedere groep besproken wordt. Vraag de leerlingen waar zij zelf informatie vandaan halen en hoe mensen in het Derde Rijk aan informatie kwamen. Bespreek de verschillen en de gevolgen met elkaar.

Waarom?

Deze opdracht vergroot de historische kennis van de leerlingen over propaganda. Ze leren dat propaganda in alle lagen van de samenleving aanwezig was en zeer belangrijk werd gevonden door de nazi's. Er werd zelfs een ministerie van Volksvoorlichting en Propaganda opgericht, geleid door propagandaminister Joseph Goebbels. De nationaalsocialistische boodschap werd verspreid via alle denkbare media: op de radio, in kranten, tijdens massabijeenkomsten en op pamfletten. De nazi's waren ervan overtuigd dat goede communicatie een manipulerende werking had. Communicatie werd daarom ook toegespitst op de jeugd, zij waren immers goed te sturen.

Literatuur

Groeneveld, G., *Hitlers jongste hoop. Nazi-propaganda voor de jeugd* (Vantilt, Nijmegen 2019).

Van Dijk, G., Hermes, R. en Tijen, C., 'Gevangen in beelden. Visible Thinking Routines ontsluiten de fotocollectie van Kamp Westerbork', *Kleio 2* (2020), 54-56.

Project Zero Harvard Graduate School of Education, pz.harvard.edu/projects/visible-thinking (geraadpleegd op 14 mei 2020).